

VASIF KORTUN'a II. İSTANBUL BİENALİ KATALOĞU ÜZERİNE
RAPOR:

I. DİL

Katalogun dilinde, Türkçe ve İngilizce olmak üzere hatalar bulunmaktadır ve bunların sayısı burada tümünü sıralayamayacağımız kadar çoktur. Onun için aşağıda yalnızca tipik ve rasgele bazı örnekler verildi:

a. İngilizce

1. Baskı öncesi prova okunurken gözden kaçmış hatalar. Bu hata tiplerine örnek:

- Ön kapak içindeki ilk İngilizce cümlede 'printing' yerine 'printig';
- Sanatçı künyeleri bölümünde (s. 305) bir başlıkta 'Two Solo Exhibitions' yerine 'Two Solo Exhibition'. İngilizce hatalarının sıklığı yüzünden bu tür atlamalar da İngilizce'yi tam bilmemekten kaynaklanıyormuş gibi duruyor.

2. İngilizce'yi tam bilmemekten kaynaklanan hatalar. Bunlar da 2 türlü: Gramer hataları; İngilizce deyim ve ifade geleceklerini bilmemekten kaynaklanan hatalar:

A. Gramer hatalarına örnekler:

- i. İstikrarlı bir biçimde katalogda 'the' yanlış kullanılıyor. Kullanılması gereken yerde kullanılmıyor, kullanılmaması gereken yerde kullanılıyor.
 - Asil Nadir'e teşekkür sayfasında 'The' Second International Istanbul Biennial demek gerekirdi;
 - S. 113'ün son paragrafının ilk cümlesinde '...walks he takes in the nature'daki 'the'nin olmaması gerekirdi.
- ii. Preposition kullanımında hatalar özellikle çok. Örneğin, Aydın Bey'in yazısının başlığı 'Penetrating through the Darkness' değil, 'Penetrating the Darkness' olmalıydı. Bir başlıkta ve katalogun hemen başında yer alması açısından bu yanlış özellikle dikkat çekiyor.
- iii. İngilizce çevirilerde Türkçe kelimelerin yanlış yorumlanması ya da acılıyla ilgisiz nüansa sahip İngilizce kelimenin seçilmesi. Örneklerde de görüldüğü gibi, hatalar doğrudan kelimeyi bilmeyip sözlükten, araştırmadan seçmekten kaynaklanıyor:
 - S. 179, sonar bir önceki paragrafın başı: 'Social problems of behaviour' ve 'uproaring expressionism' gibi deyişler İngilizce'de pek anlamlı durmadığı için Türkçelerini kontrol ediyorum ve 'toplumsal davranış sorunları' 'ifadeci taşkınlık' olduklarını görüyorum. Halbuki İngilizce'de 'enen, 'davranışın toplumsal sorunları' ve 'uluşan dışavurumculuk'. Yazının bağlamında

bunlar çok şeyi deđiřtiriyor.

iv. Cümle yapısı ve söz dizimine ilişkin hatalar. Rasgele açıyorum ve s. 68'de 'The Second Istanbul Biennial includes an exhibition in St. Irene of contemporary interpretations by mainly Turkish artists,' diye bir cümle okuyorum ki bu cümlenin söz dizimi İngilizce değil. 'Saint Irene of contemporary interpretations' gibi, burada söylenmek istenmeyen, aslında var bile olmayan bir kategoriden söz ediyor. Cümlenin İngilizce'sinin 'which' ya da 'that'li bir yan cümle ihtiva etmesi gerekirdi.

B. İngilizce deyim ve ifade geleneklerini bilmemekten gelen hatalara bir örnek: S. 7'deki, Anadolu Sigorta'ya teşekkür cümlesi, 'We thank...Anadolu Sigorta for their contributions to the realization of the insurance of all the works exhibited in...' yerine sadece '...the Anadolu Insurance Company for the insurance of the art works exhibited at...' demek gerekirdi.

b. Türkçe

İngilizce hataları olduğu gibi Türkçe hataları da bütünüyle örneklemek mümkün değil. Burada da redaksiyon ihmalleri var. Çevirilerden rasgele bir örnek: S. 54'deki Hesse çevirisinin 2. satırında 'zaman parçası...varmış gibi gözükür...' şeklinde bir ifade var. Türkçe'de 'zaman parçası' 'varmış gibi gözüküyor' denmez; buradaki 'var' fiilimsisi yanlış kullanılmış. Ne demek istediğimin tam anlaşılması için cümlenin tamamına bakmak gerekiyor. Hatanın düzeltilmesi için de cümlenin tümden yeniden çevrilmesi.

Yine aynı Hesse çevirisinde 2. cümleyi başlatan 'Biri' kelimesi göze batıyor. 'Biri' ancak Almanca 'Einer'in Türkçesi olabilir ama Hesse de o cümleyi 'Einer' gibi bir kelimeyle başlatmaz. Bu imkansız. Hesse orada 'man' der--ki o da, en azından bu cümlede edilgen bir fiille ya da 'insan' kelimesiyle ('insan şunu şöyle yapar'daki insan). Üstelik, 'biri' öznesi bu cümlede bir nesne gerektiriyor ki Türkçe cümlede nesne yok. Düşük bir cümlenin niçin düşük olduğunu yazılı olarak anlatmak hemen hemen imkansız; istersen sonra sözlü olarak anlatırım.

II. KATALOĞUN İÇ DÜZENİNE İLİŞKİN SORUNLAR

a. Katalog genel olarak çok karışık; yani, kullanışlı değil. Örneğin, bir sanatçının künyesinde bir şey bakmam gerektiğinde ya da bir küratör yazısına bakmam veya bir sanat yapıtının fotoğrafını aramam gerektiğinde (ki bir katalog en başta bu tür araştırmalarda kullanılır) aradığımı bulamıyorum, tek tek bütün kataloğu elden

geçirmem gerekiyor. Bunları rasgele örnekler olarak vermiyorum çünkü birkaç defa bu kataloğu anlattığımı şekilde kullanmam gerekti. Eğer katalog okunmak, kullanılmak üzere, bir araştırma aracı olarak tasarlanıyorsa başına bir İÇİNDEKİLER tablosu, en sonuna da bir DİZİN şart bence. Yoksa, bu 'parataktik' şekliyle, yani hiçbir sınıflandırma, okuru yönlendirme ilkesine bağlı olmadan kurulmuş haliyle daha çok bir 'souvenir,' bir andaç gibi duruyor. İzinle, düşüncem, katalogun bir KİTAP gibi, ergonomik düzenlenmesi.

b. a'da söz ettiğim düzen yokluğu her düzeyde söz konusu. Örneğin, katalog Türkçe ve İngilizce çift dilli olacaksa eğer, bunun her yerde, en ufak ayrıntıda bile böyle olması gerekir. Ve değil.

c. Genel düzen ve yön yokluğu içinde, başka türlü pek kafa karıştırmayacak ufak tefek ihmaller büyüüp kafa karıştırmaya hale geliyor. Örneğin, gri-yeşil iç kapak sayfasını al: 25/9-31/101989 gibi bir dizi, özellikle kapak sayfasında insanın durup düşünmesini gerektiren bir engel oluşturuyor. 10'dan sonra bir boş yer bırakarak ya da oraya bir virgül koyarak mesele hallolurdu. Bu tür sorunlar sıkı prova okunmasıyla çözümlenmeyecek şeyler değil.

d. Sürekli düzen konusuna dönüyorum. Bir boyut daha: Ardı ardına gelen bölümlerin bir anlatısının olması gerekir. Nasıl bir konferans dizisinin ya da bir antolojinin ya da grup sergisinin anlatısı olursa, bir katalogun da, okurun sayfaları çevirirken takip edebileceği bir anlatısının olması gerekir. Bu anlatının daha İÇİNDEKİLER tablosunda da az çok belli olması gerekir. Burada ise böyle bir şey yok. Örneğin, katalog niçin MSÜ Resim Heykel Müzesi sergisiyle başlıyor? Ya da şöyle sorabiliriz: Bienalin anlatısının başlangıç noktası niçin bu mekan? Niçin Almanya sergisi? Bu soruların cevapları bir yerlerde mutlaka vardır da katalogun düzeninde de belli olması gerekir. Mekanlar, ülkeler ve sergiler dizisinin mantıksal kurgusunun belirgin olması gerekirdi.

e. c'deki tür sorunlar hem sıkı prova okumakla hem de editörün grafik sorumlusuyla birlikte çalışmasıyla giderilebilir. Ayrıca, örneğin, editörün tasarımcıyı şöyle bir konuda da uyarması gerekirdi: Katalogdaki söyleşi kısımlarında konuşanların inisiyallerinin ya bold ya italik ya da başka türlü bir harf tipi ayrımıyla esas metinden görsel olarak ayrılması gerekirdi. Bu, artık evrenselleşmiş bir tipografi geleneğidir.

f. Yine istikrar konusundan bir örnek: Yabancı çevirmenlerin adları yazıların altına konmuş da Türk çevirmenler baştaki sayfalardaki genel 'görevliler'

kısmında verilmiş. Bunun hiçbir mantığı yok. Ulusu ne olursa olsun tüm çevirmenlere aynı biçimde yer verilmesi gerekirdi.

g. Kataloğun genelinde söz konusu olan düzen eksikliği, her serginin ve her ülkenin kendi bölümünün iç düzeni için de söz konusu. Hangi eleştirmen yazısının hangi resim grubuna ait olduğu hemen anlaşılmıyor. Böyle bir konuda da editörün ya da direktörün tasarımcıya bilgi vermesi gerekirdi. Bu sorun, sayfa düzeniyle çözümlenir ama böyle bir ergonomik sorunun farkında olmak gerekiyor.

h. Sanatçı künyelerinin uzunluklarının neye göre saptandığı belli değil. Böyle bir sorunun ortaya çıkmasının nedeni, künyelerin çok farklı uzunluklarda olması. Tabii ki tüm künyeler eşit uzunlukta olmayacak ama aşağı yukarı bir ortalamanın tutturulması gerekirdi. Yani, Daniel Buren'e ayrılan 3 satırla, Sarkis'in yalnızca grup sergilerine ayrılan bir buçuk sütun arasında çok fazla uzunluk farkı var. Fark olacak ama bir ölçü, bir ortalama da hedeflemek gerekiyor.